

Roma'dan Doğu Roma'ya Değişim ve Dönüşüm

Hatice Palaz Erdemir

İstanbul, Çizgi Kitapevi Yayınları, 2019, 128 sayfa, ISBN: 978-605-19-6387-7.

Furkan UÇAR*

Roma'dan Doğu Roma'ya kitabının yazarı Hatice Palaz Erdemir'in hayatına kitabın ilk sayfasında yer verilmiştir. Burada da kısaca bahsetmek gerekirse, yazar Selçuk Üniversitesi Tarih Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. Yüksek lisansını aynı üniversitede Yakın Çağ Anabilim Dalında yapmıştır. Ardından ikinci yüksek lisans için İskoçya'ya giden yazar burada da Klasik ve Eski Çağ Anabilim Dalı üzerinde çalışmıştır. Doktorasını da, İskoçya'ya giderken aldığı devlet bursu kapsamında Galler'de Eski Çağ Tarihi alanında tamamlamıştır. 2009 ve 2015 yılları arasında doçentlik yapmış, 2015 yılında profesörlük unvanını almıştır. Kendisinin temel çalışma alanları ise; Roma ve Helen tarihi, Eski Çağ Batı tarihi, kültür ve medeniyet gibi konulardır. Birçok ülke gezmiş ve birçok görevde bulunmuş olan yazarın yine çok sayıda makale ve kitabı vardır. Şu anda Manisa CelalBayar Üniversitesinde profesör kadrosunda ders vermeye devam etmektedir.

Kitapta Roma İmparatorluğu'nun nasıl ikiye ayrıldığı, daha sonra ikiye ayrılan devletlerden birinin nasıl yıkıldığı ve diğerinin ise nasıl ayakta kaldığı anlatılıyor. Bunun yanı sıra Roma İmparatorluğu'nun son dönemleri de ayrıntılı şekilde inceleniyor, başa geçen hükümdarlara sırasıyla değiniliyor. Ayrıca kitabın bana göre en önemli konusu, Doğu Roma İmparatorluğu'nun zamanla nasıl değiştiğinin ve günümüzde Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olarak değil de tek başına Bizans Devleti olarak değerlendirilmesinin anlatılmasıdır.

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, furkan.ucar@stu.fsm.edu.tr

Kitapta tam olarak Roma'da tetraşinin hâkim olduğu ve Diocletianus'un tahta çıktığı 284 yılından 6. yüzyılın sonlarına kadar hem Roma İmparatorluğu hem de ondan sonra kurulan Doğu ve Batı Roma ele alınıyor. Yazar aslında eserinde Bizans'ın 602 yılından sonra Mauricius'un ölümünden itibaren Bizans'ın topraklarını kaybedişine ve aslında 1453'te yıkılan devletin daha önceden yani 7. yüzyıldan itibaren küçülmeye başladığına değiniyor. Özetle kitapta Bizans'ın güçlü dönemleri uzun uzadıya ele alınıyor.

Kitap giriş ve sonuç olarak iki bölümden oluşuyor. Yazar giriş bölümünün en başında Roma İmparatorluğu'nun nasıl imparatorluk olduğunu anlatıyor. Daha sonra imparatorluğun yıkılışına kadar devletin başına geçen hanedanları ve kralları ele alıyor. Diocletianus'un tahta geçişinden itibaren kitaba başlanıyor ve arada farklı başlıklarla devam edilerek 6. yüzyıl sonuna kadar ilerleniyor. Sonuç bölümünde ise Doğu Roma Devleti'nin, kendi özü olan Roma İmparatorluğu'ndan bir doğu devletine nasıl dönüştüğü anlatılıyor.

Giriş bölümünden sonuç bölümüne kadar yazar, başlıklar altında konulara değiniyor. İlk olarak tetraş başlığı altında bu dönemi, Diocletianus'un nasıl tahta çıktığını ve tahta çıktıktan sonra neler yaptığını anlatıyor. Ayrıca Diocletianus'tan sonra tetraşinin nasıl bozulduğuna, karışıklığın nasıl başladığına da burada değiniyor. Yazar daha sonra, yıkılışa giden dönemde tahtta bulunan Constantinus, Valentinianus, Theodosius hanedanlarını ve özel olarak 2. Valentinianus dönemini sırasıyla farklı başlıklar altında kısaca anlatıyor. Büyük Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonra Batı Roma başlığı altında ise Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılışını; bu dönemden sonra doğu tarafının Latinceyi değil de Helenceyi benimseyerek önce kültürel açıdan, daha sonra da Hristiyanlığı benimseyerek dinsel açıdan nasıl farklılaştığını ve tek başına imparator olduğunu anlatırken, bu zaman içinde Batı tarafının ise Hunlarla yaşadığı sıkıntı ve savaşları, ayrıca diğer kavimlerle mücadelesini ele alıyor.

Kavimler Göçü ve Roma üzerindeki etkisinin incelendiği başlık altında ise Asya Hunlarının yıkıldıktan sonra hangi bölgelere dağıldığını ve Avrupa Hunlarını kimlerin kurduğunu; daha sonra Avrupa Hunlarının batıya göç etmesiyle Kavimler Göçü'nün başlamasını, Avrupa Hunlarının burada bir devlet kurduğunu ve daha sonra Anadolu'ya akın yaptıklarını; Hunların baskısı sonucu göç eden kavimlerin Batı Roma'yı nasıl yıktığını ve yine Hunların Roma'yla ilişkisini inceliyor. Kavimler Göçü'nün sonuçlarının değerlendirildiği başlığın altında ise genel olarak bu göçün sonuçları veriliyor. Hristiyanlaştırılan *Imperium Romanum* başlığı altında ise Doğu Roma'nın nasıl bir dönüşüme uğrayıp Doğululaşma sürecine; Hellen kültürünün benimsenmesine, idari yapının bile değişime uğramasına ve kilise ile birleşmesine; pagan kültürünün azalmasına; Senatus'un önemini kaybetmesine değiniyor. Kavimler Göçü ve Kristolojik mücadeleler devri başlığı altında ise aslında Hristiyanlığın iki devlete de etkisi ve dinî savaşlar, papa gibi konular anlatılıyor. Iustinianus'un yenilikleri ve çöküşünün ele alındığı son başlıkta da Doğu Roma'nın kazandığı zaferler, ekonomik sıkıntılar ve son olarak Iustinianus'un tahta geçmesiyle bu dönemde yaşanan yenilikler ve çöküşe

giden yol anlatılıyor.

Yazar, eserin sonunda, birçok farklı kaynaktan yararlandığını gösteren geniş bir bibliyografya listesi vermiştir. Şunu da belirtmek mümkündür ki yazar, en çok kendi makalelerinden ve kitaplarından yararlanmıştır. Bunun yanı sıra Roma ve Bizans tarihi hakkında, kültleşmiş olan Ostrogorsky ve Edward Gibbon gibi isimlerin eserlerinden yararlanmıştır. Yazarın herhangi bir birincil kaynaktan yararlandığı ise görülmemiştir.

Kitap çok uzun bir kitap değil, bana göre bir oturuşta okunacak kadar akıcı bir dili var. Ayrıca kitap, yalnızca Roma ile alakalı kalmayıp, konuyla bağlantılı fakat farklı devletlere değinmesiyle de okuyucuyu kendine bağlıyor. Mesela Kavimler Göçü'yle alakalı ayrıntılı bilgi verilmiş ve o dönemdeki Avrupalı kavimlere etkisi üzerinde durulmuş, böylece okuyucu farklı konulara çekilmiş ve okuyucunun kitaptan sıkılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bana kalırsa kitapta yalın bir anlatım vardır. Yani konuyla alakalı küçük bir birikim, kitabın okunabilmesi için yeterlidir. Kitabın takdir edilecek kısımları fazla olsa da ufak tefek sıkıntıları da mevcut; felsefi dilin ağır olduğu kısımlar var. Dolayısıyla bu kısımların, internette konu başlığı ile alakalı kısa bir araştırma yapıldıktan sonra okunması daha sağlıklı olur. Kısaca, bana göre akıcı ve kolaylıkla okunacak bir kitap ama konuyla alakası olmayanlar için aynı şeyi söylemek pek mümkün değil. En önemlisi, kitap okunmadan önce özellikle Roma İmparatorluğu hakkında biraz bilgi edinilmesi tavsiye edilir. Bununla beraber, Roma tarihi ile ilgili bilgi edinmek için okunmak isteniyorsa, ilk okunacak kitabın bu olduğunu düşünmüyorum. Çünkü bu kitapta genel olarak Doğu Roma'nın bir batı devleti hüviyetinden çıkıp doğu devletine dönüşmesi anlatılıyor. Kitabın bu tip konulara ilgi duyanlar tarafından okunması gerektiğini düşünüyorum.